

	Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova,s.r.o.	List číslo: 1 / 11
Druh dokumentu:	instrukce	Vydání: 1
Identifikační označení:	QI 75-01-03	Výtisk číslo:1

Program proti šikanování

QI 75-01-03

Tato instrukce je majetkem Středního odborného učiliště a Střední odborné školy, SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o. a její poskytování jiným osobám, než k tomu určeným, je možné pouze se souhlasem ředitele školy.

Zpracoval:	Mgr.et Mgr. Veronika Nosková, Mgr. Eva Juríková	Datum – Podpis:	1.9.2009
Schválil:	Ing. Libuše Procházková	Datum – Podpis:	1.9.2009

Nahrazuje:	-
Platnost od:	1.9.2009
Účinnost od:	1.9.2009

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 2 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

Obsah

1. CÍL PROGRAMU.....	3
2. ODPOVĚDNOST ZA PLNĚNÍ PROGRAMU.....	3
3. CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVÁNÍ.....	3
4. ODPOVĚDNOST ŠKOLY.....	4
5. AKTIVITY ŠKOLY V PREVENCI PROTI ŠIKANĚ.....	5
6. KRIZOVÝ PLÁN.....	6
6.1 Postup vyšetřování v případě počátečního stádia šikanování – škola řeší situaci vlastními silami.....	6
6.2 Postup vyšetřování v případě pokročilé a nestandardní šikany – škola žádá o pomoc odborníky zvenku.....	8

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 3 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j. 24246/2008-6 a je součástí školního Minimálního preventivního programu.

1. Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Škola se zaměří na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách i mezi žáky a učiteli, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo či ne.

2. Odpovědnost za plnění programu

- na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci
- jeho koordinace je v kompetenci ŠMP
- za realizaci a hodnocení je odpovědný ředitel školy

3. Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Stádia šikanování

A) Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

B) Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

C) Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

D) Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 4 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

ukázněni žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

E) Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímání všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. (zpracováno podle knihy Kolář, M. Bolest šikanování. Praha, Portál 2005)

4. Odpovědnost školy

V souladu s ustanovením §29 zákona č. 561/2004 Sb. (školského zákona) má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc. Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů)

- vydírání (§ 235),
- omezování osobní svobody (§ 213),
- útisku (§ 237),
- ublížení na zdraví (§ 221-224),
- loupeže (§ 234),
- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a),
- poškozování cizí věci (§ 257),
- znásilnění (§ 241),
- kuplířství (§ 204) apod.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekezení trestného činu (§168, 167 trestního zákona).

Vymezení odpovědnosti:

Ředitel školy:

- zajistí vzdělávání pracovníků v oblasti šikanování a sociálně patologických jevů obecně
- zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování
- zajistí, aby ve školním řádu byla jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení
- zodpovídá za celkový postup vyšetřování počátečního stádia šikanování

Zástupce ředitele školy:

- zajistí dohled nad žáky v době vyučování i při školních akcích
- spolupracuje se ŠMP a TU při řešení krizových situací

Školní metodik prevence:

- společně s pedagogickými pracovníky a výchovným poradcem školy sestavuje a koordinuje program proti šikanování
- spolupracuje s TU, výchovným poradcem a vedením školy při řešení krizových situací
- spolupracuje s okresním metodikem, Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 5 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

- zajistí zveřejnění programu proti šikanování a krizového plánu na www stránkách školy

Třídní učitelé:

- na začátku školního roku prokazatelně seznámí žáky a rodiče s programem proti šikanování a krizovým plánem
- při výskytu sociálně patologického jevu ve třídě okamžitě informují ŠMP a výchovného poradce školy, aktivně s nimi spolupracují a podílí se na řešení daného problému
- v třídnických hodinách diskutují se žáky o slušném chování i pozitivních mezilidských vztazích

Všichni pedagogičtí pracovníci:

- vedou žáky k osvojování norem slušného chování, podílejí se na tvorbě pozitivního školního klimatu
- při výskytu sociálně patologického jevu ve škole okamžitě informují TU, ŠMP a výchovného poradce školy, spolupracují a podílí se na řešení daného problému
- nesmí být lhostejní k projevům agresivity

Ostatní pracovníci školy:

- při výskytu sociálně patologického jevu ve škole okamžitě informují TU, ŠMP a výchovného poradce školy
- nesmí být lhostejní k projevům agresivity

5. Aktivity školy v prevenci proti šikaně

- schránka důvěry (spadá do kompetence ŠMP)
- pravidelné konzultační hodiny ŠMP a výchovného poradce ve vyhrazených místnostech
- dotazníkové šetření žáků (klíma třídy, šikana, v případě potřeby sociometrie) – za realizaci odpovídá autoevaluační tým školy
- adaptační pobyt žáků I. ročníků
- školní projekt „Prevence sociálně patologických jevů“ – odpovídá TGP
- distribuce informačních letáků rodičům o šikaně a specializovaných pracovištích poskytujících poradenskou pomoc – odpovídá ŠMP, VP
- zveřejnění programu proti šikanování, krizového plánu a kontaktů na specializovaná pracoviště poskytující poradenskou pomoc v oblasti šikany na www stránkách školy
- proškolení pedagogických i ostatních pracovníků školy o problematice šikanování
- prevence v třídnických hodinách
- budování a prohlubování příznivého školního klimatu
- sestavení plánu dozorů v době přestávek i v době obědů, zajištění dohledů nad žáky při školních akcích – odpovídají pedagogičtí i ostatní pracovníci školy
- jasně stanovená pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení ve školním řádu
- zařazení tématu šikana do ŠVP a učebních plánů viz. Tabulka č.1

Tabulka č.1

Třída	Vyučovací předmět	Téma
1. SŠ	Psychologie	Šikanování jako porucha vztahů ve skupině
2.SŠ	Zdravotní nauka	Šikanování jako závislost a nemocné chování
3.SŠ	Sociální péče	Sociální aspekty šikany a práce s obětí

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 6 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

4.SŠ	Právo	Šikana z pohledu trestního práva a domácí násilí
1.K	Psychologie a spol. výchova	Šikanování jako porucha vztahů ve skupině
2.K	Zdravověda	Šikanování jako závislost a nemocné chování
3.K	Občanská nauka	Sociální aspekty šikany a práce s obětí, šikana z pohledu trestního práva a domácí násilí
1.K-Č	Společenská výchova	Šikanování jako porucha vztahů ve skupině
2.K-Č	Občanská nauka	Šikanování jako závislost a nemocné chování
3.K-Č	Občanská nauka	Sociální aspekty šikany a práce s obětí, šikana z pohledu trestního práva a domácí násilí

6. Krizový plán

V případě, že k šikanování ve škole dojde, jsou zpracovány dva typy scénářů:

1. první zahrnuje situace, kdy škola zvládne problém řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádía šikanování a pro řešení zárodečného stádía šikanování.
2. druhý zahrnuje situace, kdy škola potřebuje odbornou pomoc a je nezbytná její spolupráce se specializovanými institucemi a policií. Tento scénář zahrnuje řešení případů pokročilé a nestandardní šikany.

S krizovým plánem jsou vždy na začátku školního roku prokazatelně seznámeni žáci, jejich rodiče, pedagogičtí a ostatní pracovníci školy.

6.1 Postup vyšetřování v případě počátečního stádía šikanování – škola řeší situaci vlastními silami

A) Pedagogický pracovník, který má podezření a nebo je svědkem šikanování, postupuje podle následujících pravidel:

1. v případě podezření na šikana konfrontuje svá pozorování s dalšími kolegy
2. neprodleně oznámí své podezření ŠMP, VP, TU a konzultuje s nimi další postup (dále „Tým proti šikanování“ – zkratka TPS)
3. TPS vyslechne nezaujaté svědky, popřípadě je konfrontuje mezi sebou. Je nutné zajistit, aby byl chráněn zdroj a obsah informací, výslech svědků provádět bez vědomosti ostatních spolužáků.
Při výslechu se zaměřuje hlavně na následující otázky:
  - kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je
  - kdo je agresorem, kolik agresorů je, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování, kdo je obětí i agresorem
  - co, kdy, kde a jak dělali agresoři obětem
  - k jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo
  - jak dlouho šikana trvá
4. z výslechů svědků je nutno vypracovat zápis, který svědkové i TPS podepíší
5. TPS se spojí s rodiči případné oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany a požádá je o pomoc a spolupráci
6. TPS vyslechne citlivě a diskrétně oběť, zaručí jí bezpečí a důvěrnost informací. Upozorní, že nebude problém řešit před celou třídou! Zajistí ochranu oběti šikany v době vyučování i o přestávkách, popřípadě po konzultaci s rodiči i při cestách do a ze školy.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 7 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

7. TPŠ vyslechne agresory, případně je konfrontuje mezi sebou. Snaží se najít nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.

8. TPŠ požádá vedení školy o svolání výchovné komise (TPŠ a vedení školy), která na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku a stanoví výchovná opatření. Z jednání komise musí být proveden zápis s podpisy všech zúčastněných.

9. TPŠ seznámí rodiče agresora se situací, sdělí jim stanovená opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálně právní ochrany dítěte. Z jednání s rodiči agresora musí být proveden zápis s podpisy zúčastněných.

10. TPŠ průběžně informuje rodiče oběti o situaci, společně sledují dopad nově navržených opatření

11. TPŠ vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků. Všichni pracovníci školy třídu nadále sledují a napomáhají navodit ozdravné klima.

B) Šikanu oznámí rodiče, studenti, ostatní pracovníci školy nebo jiná osoba, TPŠ postupuje obdobně podle výše uvedených pravidel.

Za celkový postup vyšetřování počátečního stádia šikanování je zodpovědná ředitelka školy.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 8 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

6.2 Postup vyšetřování v případě pokročilé a nestandardní šikany – škola žádá o pomoc odborníky zvenku

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí pracovník tuto skutečnost ředitelce školy, která odpovídá za předání informace Policii ČR. Dále ředitelka školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte (dále OSPOD) skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.

Pokud žák spáchá trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky, ředitelka školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR a zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu.

Postup pedagogického pracovníka a TPŠ:

1. Bezprostřední záchrana oběti
2. Zajištění důkazů a zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi, chránit a zabránit prozrazení svědků, po celou dobu vyšetřování zvýšit pedagogický dozor na rizikových místech a v rizikových situacích
3. Domluva TPŠ a vedení školy na spolupráci a postupu vyšetřování, kontaktování rodičů obětí a úzká spolupráce po celou dobu vyšetřování, kontaktování rodičů agresorů
4. Nahlášení situace Policii ČR a OSPOD (u nezletilých žáků) – zodpovídá ředitelka školy

Tabulka č. 2 Kontakt na Policii ČR

	Kontaktní osoba	telefon	e-mail
Policie Černá Hora		974631750	bkoopchora@mvcr.cz
Metodička prevence pro Brno - venkov	nprap. Mgr. Zdeňka Procházková	974622458	tiskjm@mvcr.cz
Policie ČR – tíšňová linka		158	

Tabulka č. 3 OSPOD

	Kontaktní osoba	telefon	e-mail
MěÚ Šlapanice, Opuštěná 2, Brno	Mgr. Soňa Střečovská	533 304 623	
Brno	Dagmar Hradecká	533 304 621	hradecka.dagmar@slapanice.cz
Kuřim	Lenka Musilová, Bc.	533 304 667	musilova.lenka@slapanice.cz
Tišnov	Michal Kudláček, DiS.	549 439 747	michal.kudlacek@tisnov-mesto.cz
Boskovice	René Kvapil	516488776	Kvapil.mu@boskovice.cz
Blansko	Fadrná Jana, Mgr.	516775358	fadrna@blansko.cz

5. Navázání spolupráce s dalšími odbornými institucemi a orgány – zodpovídá ředitelka školy a TPŠ.

Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, Lomnice u Tišnova, s.r.o.	List číslo: 9 / 9
Instrukce QI 75-01-03 Program proti šikanování	Vydání: 1

Tabulka č. 4 Kontakty na nejdůležitější instituce

	Kontaktní osoba	telefon	e-mail
Praktický lékař Lomnice	MUDr. Dagmar Musilová	549 450 219	
Integrovaný záchr. systém		112	
Zdravotnická záchr. služba ČR – tišňová linka		155	
Zdravotnická záchr. služba pro JMK		545 113 152	
PPP Brno Hybešova 15 602 00 Brno		543426080	pedpsych@volny.cz
PPP Blansko Nad Čertovkou 2304/17 678 01 Blansko		516417431	pppbk@bknet.cz
PPP Boskovice Havlíčková 35 680 01 Boskovice		516454178	pppbce@tiscali.cz
SVP Brno Veslařská 252 637 00 Brno		543216685	

6. Vlastní vyšetřování probíhá ve spolupráci s odbornými institucemi a orgány, po celou dobu musí být oběti poskytována pomoc a podpora, popřípadě zprostředkován kontakt na PPP či SVP.

7. Při udělení výchovného opatření škola vychází z platného Školního řádu a řídí se doporučeními a závěry odborných institucí a orgánů. Vedení školy a TPŠ svolává výchovnou komisi, zvláště pro rodiče obětí a zvláště pro rodiče agresorů, z výchovných komisí musí být písemný zápis podepsaný zúčastněnými osobami.

8. Oznámení o potrestání agresorů před celou třídou – vyjádření stanoviska a postoje školy

9. Léčba třídy – intervenční program ve spolupráci s odborníky

v Lomnici dne 1. 7. 2009

vypracovala: Mgr. Veronika Nosková – ŠMP
Mgr. Eva Juríková – VP

schválila: Ing. Libuše Procházková
ředitelka školy